

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı Konusundaki Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Doctoral Dissertations on Foreign Language Learning Anxiety

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.19.4>

Zehra Sümeyye ERTEM¹

 <https://orcid.org/0000-0002-7076-7712>

Geliş Tarihi/Received: 16/06/2023 Kabul Tarihi/Accepted: 02/07/2023 Yayın Tarihi/Published: 15/07/2023

Özet:

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yabancı dil öğrenme kaygısı konusunda yazılmış doktora tezlerini incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasının benimsendiği çalışmada çalışma grubunu 1999 ile 2022 yılları arasında Türkiye’de yazılmış olan yabancı dil olarak İngilizce öğrenme kaygısını konu edinen on beş adet doktora tezi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Yüksek Öğretim Kurumu Tez merkezi taranarak elektronik ortamda toplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan doktora tezlerine ulaşabilmek için “yabancı dil öğrenme kaygısı, foreign language learning anxiety, dil kaygısı, language anxiety” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Araştırmanın verileri amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiş, doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Elde edilen verilere betimsel analiz uygulanmıştır. Araştırma sonucunda yabancı dil öğrenme kaygısı ile en fazla başarı, cinsiyet, tutum değişkenleri işe koşularak çalışmalar yapılmıştır. Yabancı dil öğrenme kaygısı ile tutum, inanç, utangaçlık ve motivasyon arasında pozitif anlamlı bir ilişki; başarı, tutum, öz yeterlik, keyif ve sosyokültürel faktörler arasında negatif anlamlı bir ilişki vardır. Etkililiğin araştırıldığı çalışmalarda ise, ailede yabancı dil bilen bireyin olması ve ters-yüz sınıf modeli yabancı dil öğrenme kaygı puanı üzerinde bir etkiye sahipken anne ve babalarının mesleklerinin, öğretmenlerin pozitif psikolojik sermayelerinin ve öğrencilerin dil yeterlik düzeyinin yabancı dil kaygı puanları üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Konuyla ilgili meta analiz çalışmalarının yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı, Öğrenme, Kaygı, Yabancı Dil Öğretimi, Dil Kaygısı

Abstract:

The aim of this study is to evaluate the doctoral theses written on foreign language learning anxiety in Turkey. In the study, in which case study, one of the qualitative research methods, was adopted, the study group consists of fifteen doctoral theses written in Turkey between 1999 and 2022, which deal with the anxiety of learning English as a foreign language. The data of the research were collected electronically by scanning the Thesis Center of the Higher Education Institution. The keywords “yabancı dil öğrenme kaygısı, foreign language learning anxiety, dil kaygısı, language anxiety” were used to reach the doctoral theses in the study group. The data of the study were determined by criterion sampling, one of the purposive sampling methods, and were collected by document analysis method. Descriptive analysis was applied to the obtained data. As a result of the research, studies were conducted by using the foreign language learning anxiety and the variables of achievement, gender, attitude the most. There is a significant and positive relationship between foreign language learning anxiety and attitude, belief, shyness and motivation; a negative significant relationship between foreign language learning anxiety and achievement, attitude, self-efficacy, enjoyment and sociocultural factors. In the studies investigating the effectiveness, the presence of a foreign language speaker in the family and the flipped classroom model have an effect on the foreign language learning anxiety score, while the professions of the parents, the positive psychological capital of the teachers and the language proficiency level of the students have no effect on the foreign language anxiety scores. It is recommended to conduct meta-analysis studies on the subject.

Keywords: Foreign Language LearningAnxiety, Learning, Anxiety, Foreign Language Teaching, LanguageAnxiety

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Ertem, Z. S. (2023). Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı Konusundaki Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi, Temel Eğitim Dergisi, 19, 42-53.

Düzeltilme: Bu çalışma 2023 güz sayısında sehven yayınlanmıştır. Çalışma yapılan düzenlemelerle 2023 yaz sayısına alınmıştır.

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, zsgokler@gmail.com

1. Giriş

Öğrenme; bilgi, beceri, strateji, inanç, tutum ve davranışların edinimi ve değiştirilmesini kapsar. Evrensel tek bir tanımı olmasa da öğrenmenin davranış ya da davranış kapasitesinde bir değişim meydana getirmesi, uzun süre kalıcı davranış değişikliği oluşturması ve emekleme gibi kalıtımla belirlenmiş davranış değişiklikleri hariç olmak üzere pratik ve diğer deneyim şekilleriyle gerçekleşmelidir (Schunk, 2011). Öğrenmenin ne tür şartlar çerçevesinde oluşacağı ya da oluşmayacağını öğrenme kuramları açıklamaktadır. Tüm öğrenme durumlarını açıklayabilecek tek bir kuram yoktur. Öğretim sürecinde; öğrenme türüne, öğrencinin özelliklerine ve öğrenilen bilgi türüne göre tüm kuram ilkelerinden faydalanılması gerekmektedir (Senemoğlu, 2010).

Öğrenmeyi hangi süreçlerin etkileyeceği öğrenme kuramları tarafından betimlenmiştir. Öğrenci farklılıklarına bilişsel teorilere göre daha az önem veren davranışçı teorilere göre, öğrenme sürecinde en önemli rol çevreye aittir. Özellikle uyarıcının nasıl düzenlendiği, nasıl sunulduğu, tepkilerin pekiştiricilerle nasıl desteklendiği göz önünde bulundurulur. Diğer taraftan çevresel şartların öğrenme üzerindeki etkisini göz önünde bulunduran bilişsel teoriler aynı zamanda öğrencilerin düşüncelerinin, inançlarının, tutumlarının ve değerlerinin önemini de vurgular. Öğretmenler planlama yaparken öğrencilerin düşünme süreçlerini de göz önünde bulundurmalıdır (Schunk, 2010).

Kaygı, genel olarak tehdit edici bir durumda kişilerin hissettiği tedirginlik, huzursuzluk hissi ya da korku duygusu olarak tanımlanmaktadır (Scovel, 1991). Başka bir tanımda ise Köknel (1989) kaygıyı sebebi açık olmayan veya giderilemeyen güdülerden dolayı korku ve sıkıntı içinde olma durumu olarak açıklamıştır. İşlevsel olarak kolaylaştırıcı ve engelleyici olarak iki türü vardır (Alpert ve Haber, 1960). Kolaylaştırıcı kaygı performansın artmasına sebep olur, yeni öğrenmeler konusunda öğrencileri motive ederken engelleyici kaygı bunun tam tersi olarak motivasyonu azaltıp performansı aşağıya çekmektedir (Scovel, 1991).

Genel kaygıdan daha farklı olduğu (Horwitz, Horwitz ve Cope, 1986; Gardner, Moorcroft ve MacIntyre, 1987) ortaya koyulan yabancı dil öğrenme kaygısı ise bazı durumlarda bireylerin tam olarak bilmedikleri yabancı bir dilin kullanılması gerektiğinde hissettikleri tedirginlik olarak tanımlanmaktadır (Gardner ve MacIntyre, 1993). Bu kaygı türü bireylerin dil öğrenirken dile ilişkin sahip oldukları inanç, algı ve tutum ile ilgilidir. İletişim kaygısı, sınav kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu olarak üç türü vardır. Bunlar kişinin içinde bulunduğu duruma göre ortaya çıkmaktadır. İletişim kaygısı bireylerin ana dilleri dışında öğrendikleri yabancı bir dili başka kişiler önünde konuşurken yaşadıkları kaygıdır. Sınav kaygısı değerlendirme aşamasında ortaya çıkar ve başarısız olma korkusu olarak tanımlanabilir. Olumsuz değerlendirilme korkusu, başkaları tarafından olumsuz görülme endişesidir (Horwitz, Horwitz ve Cope, 1986).

Yabancı dil kaygısının kaynakları arasında kişisel kaygı, öğrenci ve öğretmenin dil öğrenimiyle ilgili inançları, sınıfıçi uygulamalar, kişiler arası kaygı, ve ölçme ve değerlendirme süreci gösterilmektedir (Young, 1991). Yanı sıra, rekabetçilik (Baily, 1983), öğretmen davranışları (Cheng, 2002), mükemmeliyetçilik (Gregersen ve Horwitz, 2002), genetik yatkınlık, ödül ve ceza tutarsızlıkları, doğru iletişim modellerinin olmaması, erken çocukluk döneminde tam olarak kazanılamayan iletişim becerisi (Daly, 1991), dil yeterlik düzeyleri (Horwitz, 2016) ebeveyn ya da öğretmenlerin iyi not baskısı, özgüvensizlik, cezalandırılma ya da dışlanma korkusu, öğrenilmiş çaresizlik ve yabancılardan korkma (Tseng, 2012) durumlarında da yabancı dil öğrenme korkusu gelişmektedir.

Ülkemizde yabancı dil öğrenme konusunda yıllardır sorunlar yaşanmaktadır. Dünya dili olarak kabul görmüş olan İngilizcenin öğretimi 2. sınıftan itibaren haftalık 2 saat olarak verilmekte, saat sayısı ilerleyen yıllarda artmaktadır (TTKB, 2021). Buna rağmen öğrencilerin önemli bir kısmı ortaöğretim kurumlarından mezun olduktan sonra hazırlık sınavlarını geçememektedir. Parker'in (2012) yaptığı bir çalışmada 2008-2009 eğitim öğretim yılında öğrencilerin %94'ü; 2009-2010 eğitim öğretim yılında öğrencilerin %97'si, 2010-2011 eğitim öğretim yılında öğrencilerin %90'ı ve 2011-2012 eğitim öğretim yılında öğrencilerin %83'ü hazırlık sınavını geçememiştir. Yanı sıra uluslararası platformlarda da mevcut durum iç açıcı değildir. Ülkemiz önceki yıllarla benzer şekilde 2022 yılında da 495 puanla 64. olmuş, düşük yeterlik seviyesini korumuştur (EF EPI, 2022). Bu durumun sebeplerini araştıran çalışmalar olmakla birlikte yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinen pek çok çalışma mevcuttur (Aydın, 1999; Cheng, 2002; Hosseini, 2019). Bu araştırmanın amacı yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinmiş olan doktora tezlerini yöntem ve çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi, elde edilen sonuçlar bağlamında incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Yabancı dil öğrenme kaygısı konusunda incelenen doktora tezlerinin yöntemleri ve çalışma grupları nelerdir?
2. İncelenen tezlerde kullanılan veri toplama ve analiz yöntemleri nelerdir?
3. İncelenen tezlerde elde edilen sonuçlar nelerdir?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel bir araştırma yöntemi olan durum çalışması benimsenmiştir. Nitel ya da nicel yaklaşımların her ikisi ile de yapılabilen durum çalışmalarının temel amacı belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en önemli özelliği bir ya da daha fazla durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Yin'e (1984) göre bu yaklaşımın farklı biçimleri vardır. Bunlar, bütüncül çoklu durum deseni, iç içe geçmiş çoklu durum deseni, bütüncül tek durum deseni ve iç içe geçmiş tek durum deseni. Bu çalışmada bütüncül tek durum deseni belirlenmiştir. Bu desende örneğin bir program, bir okul gibi tek bir analiz birimi vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmanın çalışma grubunu 1999 ile 2022 yılları arasında ülkemizde yazılmış olan yabancı dil olarak İngilizce öğrenme kaygısını konu edinen onbeş adet doktora tezi oluşturmaktadır. Tablo 1'e göre, 1999 yılında bir tez, 2008 yılında bir tez, 2011 yılında 3 tez, 2012 yılında 2 tez, 2016 yılında bir tez, 2018 yılında bir tez, 2019 yılında bir tez, 2020 yılında 3 tez ve 2022 yılında 2 tez yazılmıştır. Tezlerin yarısı eğitim programları ve öğretim bilim dalında, 3 tanesi İngiliz dili eğitimi, 2 tanesi yabancı dil öğretimi bilim dalı, 1 tanesi İngiliz dili ve edebiyatı, 1 tanesi de çocuk gelişimi ve eğitimi bilim dalında hazırlanmıştır.

Tablo-1: Çalışma Kapsamındaki Doktora Tezleri

Kod	Yılı	Bilim Dalı
D1	2022	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D2	2022	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D3	2020	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D4	2020	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D5	2020	İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı
D6	1999	İngiliz Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı
D7	2019	İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı
D8	2016	Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı
D9	2008	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D10	2011	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı
D11	2012	Yabancı Dil Öğretimi Bilim Dalı
D12	2012	İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı
D13	2011	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
D14	2011	Yabancı Dil Öğretimi Bilim Dalı
D15	2018	Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı

Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri YÖK Tez merkezi taranarak elektronik ortamda toplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan doktora tezlerine ulaşabilmek için "yabancı dil öğrenme kaygısı, foreign language learning anxiety, dil kaygısı, language anxiety" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Anahtar kelimelerle yapılan araştırma sonucu ulaşılan yabancı dil olarak Türkçe dilinin öğretimi konulu 3 tane tez kapsam dışında tutulmuş, sadece yabancı dil olarak İngilizcenin öğretimini konu edinen tezler kapsama alınmıştır. Araştırmanın verileri amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Bu anlamda çalışma grubunu oluşturacak verilerin toplanmasında tezlerin yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinmesi, İngilizce dilinin öğretimi ile ilgili olması ve doktora tezi olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde temel olarak önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılması söz konusudur. Bu ölçüt veya ölçütler önceden hazırlanmış ölçüt listesi şeklinde kullanılabilir gibi araştırmacı tarafından da belirlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmanın ölçütleri araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

Araştırmanın verileri doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan bilgi kaynakları olup toplanması gereken veriyi gözlem ya da görüşme yapmaya gerek olmadan toplama imkanı sağlamanın yanı sıra, zaman ve para tasarrufu anlamında da katkıda bulunur. Doküman analizi, araştırılması planlanan olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Elde edilen verilere betimsel analiz uygulanmıştır.

Betimsel analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Öncelikle veriler sistemli ve net bir şekilde betimlenir, ardından betimlemeler açıklanır, yorumlanır, neden sonuç ilişkileri kurulur ve bazı sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, tezlerin araştırma yöntemleri, çalışma grubu, veri toplama yöntemi, verilerin analizi ve elde edilen sonuçlar şeklinde başlıklandırılarak tablolar halinde sunulmuştur.

Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinen doktora tezlerinin yöntemleri incelendiğinde en fazla nicel yöntemlerin daha sonra da karma yöntemlerin işe koşulduğu görülmektedir. Tablo 2'de tezlerin araştırma yöntemleri sunulmuştur. Nicel yöntemlerde deneysel, betimsel tarama, ilişkisel tarama, nedensel model tercih edilirken karma yöntemlerde keşfedici desen, sıralı açıklayıcı karma desen, eş zamanlı baskın (nicel) ve daha az baskın (nitel) desen, eş zamanlı dönüşümsel tasarımın tercih edildiği görülmektedir. Tezlerden bir tanesinde yöntem ve desenden, iki tanesinde de desenden bahsedilmediği için kesik çizgi ile gösterilmiştir.

Tablo-2: Tezlerin Araştırma Yöntemleri ve Çalışma Grubu

Kod	Yöntem	Desen
D1	Karma	Keşfedici
D2	Nicel	Deneysel
D3	Nicel	Betimsel Tarama- İlişkisel
D4	Nicel	Nedensel Model
D5	Karma	Sıralı Açıklayıcı Karma Desen
D6	-	-
D7	Nicel	-
D8	Nicel	İlişkisel Tarama
D9	Nicel	Betimsel
D10	Nicel	Tarama
D11	Nicel	Betimsel
D12	Karma	-
D13	Karma	Eş Zamanlı Baskın (Nicel) ve Daha Az Baskın (Nitel) Betimsel Tarama, Nedensel Karşılaştırma, Korelasyon Ve Olgubilim
D14	Nicel	Deneysel
D15	Karma	Eş zamanlı dönüşümsel tasarım

Yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinen doktora tezlerinin çalışma grupları incelendiğinde katılımcıların ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri ile öğretmen ve öğretim elemanlarından oluştuğu görülmektedir. En fazla çalışma sırasıyla üniversite, lise ve ortaokul öğrencileri ile yapılmıştır. Sadece bir çalışmada ilköğretim öğrencileri ve öğretim elemanları ile çalışılmıştır. İlkokul öğrencisi, veli ve okul idaresi ile yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo-3: Tezlerin Çalışma Grubu

Hedef Kitle	Tezler
İlköğretim Öğrencisi	D13
İlkokul Öğrencisi	-
Ortaokul Öğrencisi	D2, D3, D5, D15
Lise Öğrencisi	D1, D11, D10, D9
Üniversite Öğrencisi	D4, D7, D8, D12, D14, D6
Öğretmen	D1, D3
Öğretim Elemanı	D6
Veli	-
Okul İdaresi	-

Tezlerin Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinen doktora tezlerinin veri toplama yöntemleri incelendiğinde 28 farklı materyal kullanıldığı görülmektedir. Bunlar arasında Yabancı Dil Ders Kaygısı Ölçeği en fazla kullanılan ölçektir. Tezlerin tamamına yakınında kullanılmıştır. Yanı sıra, kişisel bilgi formları, görüşme formları, başarı testleri ya da sınav başarı notları da tezlerde sıklıkla başvurulan yöntemler arasındadır. Tablo 4'te tezlere ait veri toplama yöntemleri görülmektedir.

Tablo-4: Veri Toplama Yöntemi

Veri Toplama Yöntemi	Tezler
Kişisel bilgi formu/ Genel Bilgi Formu	D1, D3, D8, D12, D9, D7
Yabancı Dil Ders Kaygısı Ölçeği	D1, D3, D4, D7, D8, D11, D12, D14, D10, D9, D6, D15
İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeği	D1, D3, D8, D15
Yabancı Dil Motivasyon Ölçeği	D1
Yabancı Dil Öz yeterlik Ölçeği	D1
Görüşme	D1, D2, D5, D12, D13, D6
Çocuklarda Yabancı Dil Kaygı Ölçeği	D2, D5
Eğitimde Motivasyon Ölçeği	D2
Başarı Testi/ Öğrenci sınav notları	D3, D4, D8, D14, D10, D7, D15
Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği	D3
Yabancı Dil Dersi Katılım Ölçeği	D4
Yabancı Dil Keyif Alma Ölçeği	D5
Günlükler	D5, D6
Kelime Bilgisi Ölçme Testi	D6
Utangaçlık Ölçeği	D11
KET sınavı	D11
Dil Öğrenme Stratejisi Ölçeği	D11
Bilişüstü Farkındalık Envanteri	D8
Akademik Öz-yeterlik Ölçeği	D8
Mevcut Çalışma Seviyesi Öz-Değerlendirme Ölçeği	D12
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği	D12
Kaygının Üstesinden Gelme Stratejileri Ölçeği	D12
Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminin Duyuşsal Hedefleri Ölçeği	D13
Yabancı Dil Öğretim Etkinlikleri Ölçeği	D13
Durumsal ve Sürekli Kaygı Envanteri	D14
Sınav Kaygısı Envanteri	D14
EEG çekimleri	D14
Dil Öğrenimi Hakkındaki İnançları Belirleme Envanteri (BALLI)	D10, D6

Tablo 5'e göre araştırmacılar araştırmadan elde ettikleri verileri analiz ederken en çok fark testlerinden, betimsel analizlerden ve korelasyon ile regresyon analizinden faydalanmıştır. Fark testleri yapılmayan tez sayısı dörttür.

Tablo-5: Tezlerde Elde Edilen Verilerin Analizi

Verilerin Analizi	Tezler
İçerik analizi	D1
Betimsel analizler (yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma)	D1, D2, D4, D7, D8, D11, D12, D13, D10, D6
Fark testleri (t-testi)	D1, D2, D3, D4, D5, D7, D8, D11, D12, D13, D9, D15
Fark testleri (tek yönlü varyans analizi (one way anova))	D1, D3, D4, D5, D7, D8, D12, D13, D14, D9
Kruskal wallis h.	D1, D3, D12, D10
Yapısal eşitlik model testi	D1, D8
Madde güçlük ve ayırt edicilik göstergeleri	D2
Normallik analizleri (varyans, çarpıklık ve basıklık)	D2, D4, D5
Betimsel analiz (nitel)	D2, D3, D4, D13, D6, D15
Kr-20 hesaplamaları	D2
"mann-whitney u-testi"	D2, D3, D12, D14, D10, D15
"wilcoxon işaretli sıralar testi"	D2, D14, D15
Korelasyon analizi	D3, D4, D5, D7, D11, D12, D14, D10
Regresyon analizi	D3, D5, D11, D12, D13
Yol (path) analizi	D4
İçerik analizi	D5, D12, D13
Faktör analizi	D7, D10
Ki-kare analizi	D11, D12
Post hoc	D7, D12, D13, D9

Tezlerde Elde Edilen Sonuçlar

Tezlerde yabancı dil öğrenme kaygısının yanı sıra ele alınan konular ve bunlarla ilgili elde edilen sonuçlar başlıklar halinde sunulmuştur. Buna göre on dört tane doktora tezi incelendiğinde bu tezlerin ele aldıkları konular yabancı dil öğrenme kaygı düzeyi ve türü, başarı, cinsiyet, tutum, öz yeterlik, öz değerlendirme, olumsuz değerlendirilme korkusu, kıyas, motivasyon, inanç, okul türü, sınıf düzeyi, bölüm, kelime bilgisi, sosyokültürel faktörler, sosyoekonomik faktörler, öğretmen tutum ve davranışları, diğer yabancı diller, utangaçlık, öğrencilerin kullandığı stratejiler, sözlü sınavlar, keyif, ders kitaplarındaki yöntemlerin uygulanması şeklinde başlıklandırılmıştır.

Yabancı Dil Öğrenme Kaygı Düzeyi ve Türü

Araştırmalardan beş tanesinde yabancı dil kaygı düzeyleri, iki tanesinde de kaygı türleri incelenmiştir. Orta ve yüksek düzeyde kaygılı öğrencilerin ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri olduğu, düşük kaygılı öğrencilerin ise lise ve ilköğretim öğrencileri olduğu görülmüştür. Tezlerden D1'de yabancı dil öğrenme kaygısı ortalamasının üzerinde tespit edilmiş, D5 ve D12'de orta düzeyde ve D11 ve D13'te düşük düzeyde tespit edilmiştir. Kaygı türlerini konu edinen D13'e göre öğrencilerde konuşma kaygısının diğer kaygı türlerine göre yüksek olduğu, öğrencilerin en çok konuşurken kaygılandıkları, başarısızlık kaygısının konuşma kaygısından sonra geldiği vurgulanmıştır. Yanı sıra, kaygı türleri arasında önemli bir ilişki olduğu D14 tarafından ifade edilmiştir. Çalışmalarda belirtilen sonuçlara doğrudan alıntı yapılarak aşağıda değinilmektedir:

"Öğrencilerin yabancı dil kaygılarının ortalamasının üzerinde olduğu sonucuna varılmıştır."(D1)

"Dört aracın, görüşmelerin ve yazılı raporların sonuçları, katılımcıların orta düzeyde yabancı dil konuşma kaygısına sahip olduğunu gösterdi."(D12)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Başarı

Tezlerin yarısından fazlasında çalışılan konulardan bir tanesi yabancı dil öğrenme kaygısı ve başarıdır. Altı tane tezde bu ikisi arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken, bir tanesinde pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerden D3'e göre yabancı dil kaygısı İngilizce dersi başarı puanının bir yordayıcısıdır. D4'e göre yabancı dil kaygısı derse katılımı etkilemekte bunun sonucunda da ders başarıları etkilenmektedir. Derslere katılımın artması yabancı dil kaygısının başarı üzerindeki etkisini kısmen ortadan kaldırmaktadır. D14'e göre yabancı dilde başarı düzeyi ile sadece sınav kaygısı ya da yabancı dil öğrenme kaygısı arasında etkileşim olmayabilir aynı zamanda öğrencilerin genel kaygı düzeyinin de başarı düzeyi üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Tezlerin genelinden çıkan sonuca göre yabancı dil öğrenme kaygısı arttıkça öğrenci başarıları azalmaktadır. Doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur:

"Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile akademik başarıları durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yabancı dil kaygısının başarı üzerinde de olumsuz etki yarattığı, aralarında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır."(D1)

"Öğrencilerin yabancı dil ders kaygıları ile yabancı dilde akademik başarıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır."(D8)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Cinsiyet

Başarıdan sonra en fazla çalışılan konulardan bir tanesi de yabancı dil öğrenme kaygısı ile cinsiyettir. Tezlerden bir tanesinde yabancı dil kaygı puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir tane tezde erkeklerin kaygı puanları daha yüksek çıkarken diğer tezlerde kadınların yabancı dil öğrenme kaygılarının daha yüksek bulunduğu bildirilmektedir. Tezlerden D1'e göre öğretmen cinsiyeti ile yabancı dil öğrenme kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kadın öğretmenlerin İngilizce derslerine girdiği sınıflarda yaşanan kaygı düzeyi erkek öğretmenlerin girdikleri sınıflara göre daha fazladır. Benzer şekilde D11 ve D12 de kadınların daha fazla yabancı dil öğrenme kaygısı yaşadığını belirtmiştir. Bu sonucun aksine D9'a göre yabancı dil öğrenme kaygısının cinsiyetten etkilenmediği, D10 ve D13'e göre ise İngilizce dersine giren erkek öğrencilerin kadınlara göre daha fazla kaygılandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı dil öğrenme kaygısını cinsiyet değişkeni ile birlikte inceleyen tezlere aşağıda doğrudan alıntı yapılarak değinilmektedir:

"Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında bir bağlantı vardır."(D7)

“Cinsiyetin yabancı dil öğrenenlerin kaygı düzeylerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen önemli bir öğrenen değişkeni olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha kaygılı oldukları görülmüştür.” (D12)

“Araştırmaya katılan erkek öğrencilerle kıyaslandığında, kız öğrencilerin yabancı dil kaygıları daha düşüktür.” (D13)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Tutum

Yabancı dil öğrenme kaygısı ile tutum değişkenlerini birlikte inceleyen dört tane çalışma vardır. Bu çalışmalardan bir tanesinde yabancı insanlara ve kültürlere yönelik tutum incelenmiş yabancı dil kaygısı ile fark gözlemlenmemiştir. Tezlerden bir tanesine göre tutum ile yabancı dil öğrenme kaygısı arasında pozitif bir ilişki varken bir başka teze göre bu ilişkinin yönü negatiftir. Öğrencilerin ikinci bir yabancı dili bilip bilmemeleri ile yabancı dil öğrenme kaygıları arasında bağlantı olduğu da bir başka çalışmada ortaya konmuştur. Tezlerden D3'e göre dile yönelik öğrenci tutumları yabancı dil öğrenme kaygısının anlamlı bir yordayıcısıdır. Yabancı dile yönelik olumlu tutum sahibi öğrenciler daha az yabancı dil öğrenme kaygısı yaşamakta ve daha başarılı olmaktadır. Doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Araştırmanın bir diğer sonucu yabancı dil kaygısı ve yabancı dile yönelik tutum arasında pozitif yönde bir ilişki olduğudur. Başka bir ifade ile yabancı dil kaygısı arttıkça, öğrencilerin yabancı dile yönelik tutum puanları da artmaktadır.” (D1)

“Öğrencilerin ikinci yabancı dil bilgilerine ilişkin tutumları ile yabancı dil kaygıları arasında bir bağlantı vardır” (D7)

“Yabancı dil kaygısı ile yabancı insanlara ve kültürlere yönelik tutum açısından manidar bir fark gözlenmemiştir.” (D13)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Özyeterlik

Öz yeterliğin incelendiği iki tezde de negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, kaygının öz yeterliği negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerden D1 ve D8'e göre yabancı dil öğrenme kaygısı arttıkça öğrencilerin yabancı dilde öz-yeterlik algıları ve akademik öz-yeterlik algıları azalmaktadır. Tezlerdeki sonuçlara doğrudan alıntı yapılarak aşağıda yer verilmiştir:

“Kaygının öz yeterliği negatif yönde yordadığı, başka bir ifade ile kaygı arttıkça yabancı dilde öz yeterlik algısının düştüğü söylenebilir.” (D1)

“Öğrencilerin akademik öz-yeterlik algıları ile yabancı dil ders kaygıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin yabancı dil ders kaygılarıyla yabancı dilde akademik başarıları arasında öz-yeterlik algısının aracılık etkisi bulunmaktadır.” (D8)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Öz Değerlendirme, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Kıyas

Olumsuz öz değerlendirme ve başkalarıyla kıyas değişkenleri bir tezde ve olumsuz değerlendirilme korkusu ise iki tezde çalışılmıştır. Çalışmaların sonucuna göre bunların yabancı dil öğrenme kaygısı kaynaklarından olduğu söylenebilir. Tezlerden D12'ye göre orta ve yüksek düzeyde yabancı dil öğrenme kaygısı çeken öğrenciler konuşmada başarısız olduklarını düşünmekte, bu olumsuz öz değerlendirme bu öğrencilerde yaşadıkları kaygının ana kaynağını oluşturmaktadır. Bunun yanında, başkalarıyla kendilerini kıyaslama, başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme, başkalarında olumsuz izlenim bırakma ve hata yapma korkusu yabancı dil öğrenme kaygısı orta ve yüksek düzeyde olan öğrenciler için bir başka temel kaygı kaynağı olarak belirtilmiştir. Benzer şekilde D13'e göre de yabancı dil öğrenme kaygısı taşıyan öğrencilerden bazıları için olumsuz ve yetersiz değerlendirilme korkusu, sınav korkusu ve iletişim kurma korkusu kaygının temel kaynakları arasında gösterilmektedir. Tezlerde bahsedilen sonuçlar doğrudan alıntılanarak aşağıda sunulmuştur:

“Yabancı dil konuşma kaygısı düşük olan katılımcılar, konuşma becerilerini olumlu değerlendirdiklerini ve yabancı dil konuşma derslerinde kendilerini başarılı bulduklarını belirtmişler, bu da yabancı dil konuşma kaygılarını büyük ölçüde azaltmıştır.” (D12)

“Bu çalışmada, orta ve yüksek düzeyde kaygılı katılımcıların konuşma derslerinde yabancı dil konuşurken olumsuz değerlendirilme korkusu, hata yapma korkusu ve başkaları üzerinde yanlış izlenim bırakma korkusu yaşadıkları tespit edilmiştir. Öte yandan, yabancı dil konuşma kaygısı düşük olan katılımcılar olumsuz değerlendirilme korkusu bildirmemişlerdir.” (D12)

“Nitel bulgular yabancı dil kaygısı taşıyan bazı öğrencilerin kaygılarının olumsuz ve yetersiz değerlendirilme korkusu, sınav korkusu ve iletişim kurma korkusundan kaynaklandığını göstermiştir.” (D13)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Motivasyon, İnanç, Keyif ve Utangaçlık

Tezlerden elde edilen sonuca göre konuşma kaygısının kaynaklarından biri öğrencilerin sahip oldukları inançtır. Başka bir teze göre öğrencilerin yabancı dil öğrenme inançları ve utangaçlıkları ile dil öğrenme kaygı puanları arasında pozitif bir ilişki vardır. Motivasyon, tutum ve yabancı dil kaygısı arasında da pozitif bir ilişki saptanmıştır. Motivasyon stratejileri yabancı dil kaygısını azaltmada işe koşulabilir ancak öğrencilerin kullandığı stratejiler ile kaygı puanları arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Keyif ve kaygı arasında ise negatif anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Tezlerden D1'e göre yabancı dil öğrenme kaygısı arttıkça motivasyon da artmaktadır. D12'ye göre ise yabancı dil öğrenmeye ilişkin inanç kaygı kaynakları arasında gösterilmektedir. D11, utangaç olan öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye ilişkin kaygılarının olduğunu vurgulamaktadır. D5'e göre yabancı dil öğrenmekten keyif alan öğrencilerin daha az kaygılı oldukları ve daha çok başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda doğrudan alıntılara yer verilmiştir:

“Bir yabancı dil öğrencisinin konuşma derslerinde yaşadığı beşinci temel kaygı kaynağının, öğrenenlerin yabancı dil öğrenmeye ilişkin inançları ve yabancı dil konuşma kaygısı olduğu bulunmuştur.” (D12)

“Zorunlu yabancı dili İngilizce olan dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflara devam eden çocukların yabancı dil öğrenme inançları arttıkça yabancı dil öğrenme kaygı puanlarının da arttığı görülmüştür.” (D10)

“Çalışma sonuçları kaygı ile keyif arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yabancı dil öğrenmekten keyif alan öğrencilerin İngilizce derslerinde daha başarılı olduğu görülmüştür.”(D5)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Okul Türü, Sınıf Seviyesi ve Bölüm

Tezlerden elde edilen sonuca göre yabancı dil öğrenme kaygı düzeyleri ile lise türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış; bölüm kaygı puanlarında farklılığa yol açmamıştır. Devlet okulunda okuyan, öğretmeni eğitim fakültesi mezunu olan bir ilköğretim okulu öğrencisi, özel ilköğretim okulunda okuyan ve öğretmeni eğitim fakültesi mezunu olmayan öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olup daha az kaygı yaşamaktadır. D1'e göre liselerde lise türü, bölüm ve sınıf seviyesi kaygıda anlamlı bir farklılığa sebep olmazken D10 lise öğrencileri arasında sınıf seviyesine göre kaygı düzeyinin farklılaştığını ortaya koymuştur. D1 ile benzer şekilde D9 da yabancı dil öğrenme kaygısının lise türünden etkilenmediğini ifade etmiştir. D13'e göre, özel okula giden öğrenciler devlet okuluna gidenlere göre daha az kaygılı ve daha olumlu tutuma sahipken devlet okuluna giden öğrenciler daha isteklidir. Yanı sıra, eğitim fakültesi mezunu İngilizce öğretmenleri diğer fakülte mezunlarına göre daha az kaygılıdır. Aşağıda sonuçlarla ilgili doğrudan alıntılar görülmektedir:

“Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile lise türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır” (D1)

“Öğrencilerin, mezun oldukları ve okudukları okul türünün yabancı dil kaygı düzeylerine etkisi araştırıldı ve öğrencilerin kaygı düzeylerinin bunlardan etkilenmediği sonucuna ulaşıldı.” (D9)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Faktörler

Anne baba yardımı, zorunlu yabancı dilin İngilizce olması, anne öğrenim düzeyi, anne çalışma durumu, öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri öğrencilerin yaşadıkları kaygı düzeylerinde farklılığa yol açarken baba mesleğinin farklılığa yol açmadığı belirlenmiştir. Sosyokültürel faktörler ile kaygı arasında da negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu konunun çalışıldığı tez sayısı dördütdür. D13'e göre, ebeveynlerinden sürekli yardım alan öğrenciler daha az kaygı yaşamakta, yabancı kültürlerle karşı daha olumlu tutuma sahip olmaktadır. D10'a göre kardeş sayısı zorunlu yabancı dili Fransızca olan çocuklarda farklılığa sebep olmazken İngilizce ve Almanca öğrenen öğrencilerde farklılığa yol açmıştır. Çalışmayan annelerin çocuklarında kaygı düzeyleri emekli ya da çalışan annelerin çocuklarına göre anlamlı derecede düşüktür. D9'a göre anne baba eğitim durumu öğrencilerin kaygı düzeylerinde farklılığa sebep olmamaktadır. Sosyokültürel faktörlerdeki yükselme D7'ye göre kaygıda düşüşe sebep olmaktadır. Doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Öğrencilerin, anne ve babalarının mesleklerinin yabancı dil kaygı düzeylerine etkisi araştırıldı ve öğrencilerin kaygı düzeylerinin bunlardan etkilenmediği sonucuna ulaşıldı.” (D9)

“Türkiye ortamında Vygotsky tarafından ifade edilmiş olan sosyokültürel faktörler ile İngilizce öğrenenlerin yabancı dil kaygıları arasında anlamlı bir bağlantı vardır. Öğrencilerin yabancı dil yeterliliğine karşı

küçümseyici tavırları, onlara daha fazla anksiyete yaşattıracağı ortaya çıkmıştır. Olumsuz ya da aşağı yönlü bir korelasyon, sosyokültürel faktörlerden birinin yükselmesi durumunda hem total anksiyete hem de öğrencilerin başarılarının ani düşüş yaşayacağı gerçeğini göstermektedir.” (D7)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Öğretmen Tutum ve Davranışları

Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermayeleri kaygıyı yordamazken öğretmen otoritesi ve öğretmenin hataları düzeltmesinin kaygı ile ilgili önemli faktörler olduğu ortaya konmuştur. D12 öğrencilerin öğretmenlerinin kendi hatalarını düzeltmelerinden ve açıklama yapmak için öğrencilerin konuşmasını kesmesinden kaygı duyduklarını belirtmektedir. Konuşma yaparken yapılan hatalara öğretmenlerin verdiği tepki ve sınıftaki öğrencilere yönelik tutumları öğrenciler açısından yabancı dil öğrenme kaygısı kaynakları arasında gösterilmektedir. Sonuçlar aşağıda doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir:

“Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermayeleri Yabancı dil kaygılarının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı tespit edilmiştir.” (D3)

“Ayrıca öğretmen otoriterliğinin hem keyif alma hem de kaygı ile ilişkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.” (D5)

“Yabancı dil öğretmenlerinin dil öğrenenlerin yabancı dil konuşma hatalarına ve sınıftaki öğrencilere karşı tutumları, yabancı dil öğrenenlerin yabancı dil konuşma kaygısının yedinci ana kaynağı olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, katılımcılar İngilizce konuşurken yaptıkları hataların öğretmenleri tarafından düzeltilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak, öğretmenlerin yanlışları düzeltmesinden ve yanlışları düzeltmek veya açıklama istemek için konuşmalarını kesmelerinden korktuklarını da belirtmişlerdir.” (D12)

Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı ve Dil Yeterlik Düzeyi, Kelime Bilgisi, Ters Yüz Sınıf Modeli, Yöntem, Sözlü Sınavlar ve Başka Yabancı Dil

Sadece bir tezde çalışılan dil yeterlik düzeyinin yabancı dil öğrenme kaygısı açısından önemli bir role sahip olmadığı, ancak kelime bilgisinin öğrencilerin yaşadığı kaygının sebeplerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Zorunlu yabancı dilin İngilizce dışında bir dil olması ve ders kitaplarında geçen yöntemlerin uygulanmasının anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı da başka bir tezde sunulmuştur. Ters-yüz sınıf modelinin kaygının azalmasında payının olduğu sözlü sınavların özellikle orta ve üstü kaygıya sahip öğrencilerde konuşma derslerinde kaygıya sebep olduğu da ulaşılan bir başka sonuçtur. D12'ye göre İngilizce kelime bilgisi eksikliği yabancı dil öğrenme kaygısının sebepleri arasında sıralanabilir. Orta ve yüksek düzey kaygıya sahip öğrenciler bazı kelimeleri hatırlamada zorlandıkları ve yetersiz kalmaları sebebiyle düşündüklerini anında istedikleri dile çeviremedikleri için yabancı dili akıcı bir şekilde konuşamadıklarını ifade etmişlerdir. Tezlerde ulaşılan sonuçlara aşağıda doğrudan alıntı yapılarak değinilmiştir:

“Katılımcıların yabancı dil konuşma kaygı düzeylerinin katılımcıların yabancı dil yeterlilik düzeylerinin, yabancı dil konuşma kaygı düzeyleri üzerinde ne kolaylaştırıcı ne de zayıflatıcı bir etkisi olmamıştır.” (D12)

“Ders kitaplarında geçen yöntemlerin uygulanması kaygı düzeylerinde farklılık yaratmamıştır.” (D2)

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Elde edilen bulgulara göre, yabancı dil öğrenme kaygısını konu edinen doktora tezlerinde en fazla nicel yöntemlerin kullanıldığı, en fazla üniversite öğrencileri ile çalışıldığı, veli ve okul idaresi ile çalışmalar yapılmadığı, veri toplama yöntemi olarak en fazla yabancı dil ders kaygısı ölçeğinin kullanıldığı, genel olarak likert tipi ölçeklerin tercih edildiği, fark testleri, betimsel analizler, korelasyon ve regresyon analizlerinden faydalandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tezlerin sonuçlarına göre, yabancı dil öğrenme kaygısı ile tutum, inanç, utangaçlık ve motivasyon arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır. Başarı, tutum, öz yeterlik, keyif ve sosyokültürel faktörlere ait puanlar arttıkça öğrencilerin yaşadığı dil öğrenme kaygısı puanları azalmaktadır. Tutum değişkeni yabancı dil öğrenme kaygısı ile hem pozitif hem de negatif bir ilişkiye sahiptir. Araştırmada tutum değişkeninin artmasıyla kaygının artmasının ardında yaşanan kaygının kolaylaştırıcı kaygı olması ihtimali göz önünde bulundurulabilir. Nitekim Scovel'e (1991) göre kolaylaştırıcı kaygı performansın artmasına sebep olmakta, yeni öğrenmeler konusunda öğrencileri motive etmektedir. Diğer taraftan, öğrencilerin kullandıkları stratejilerin kaygı puanları ile herhangi bir ilişkisi tespit edilmemiştir. Şekil 1'de elde edilen sonuçlar ilişki türü, farklılık, etki ve kaynaklık etme başlıkları altında özetlenmiştir.

Şekil-1. Yabancı Dil Öğrenme Korkusunu Etkileyen Etmenler

Şekil 1'e göre cinsiyet, okul türü (devlet, özel), öğretmenin mezun olduğu fakülte, sınıf seviyesi, anne baba yardımı, zorunlu yabancı dilin İngilizce olması, anne öğrenim düzeyi, anne çalışma durumu, öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri yabancı dil öğrenme kaygısı puanlarında farklılığa yol açarken lise türü, sınıf seviyesi, bölüm, baba mesleği, zorunlu yabancı dilin İngilizce dışında bir dil olması ve ders kitaplarında geçen yöntemlerin uygulanmasının farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yanı sıra, etkililiğin araştırıldığı çalışmalarda ise, ailede yabancı dil bilen bireyin olması ve Ters-yüz sınıf modeli yabancı dil öğrenme kaygı puanı üzerinde bir etkiye sahipken anne ve babalarının mesleklerinin, öğretmenlerin pozitif psikolojik sermayelerinin ve öğrencilerin dil yeterlik düzeyinin yabancı dil kaygı puanları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

Olumsuz öz değerlendirme, olumsuz değerlendirilme korkusu, kıyas, öğretmen otoritesi, öğretmenin öğrencilerin hatalarını düzeltmesinin, öğrencilerin kelime bilgisi düzeyinin sınıf ortamlarında yabancı dil öğrenme kaygısı yaşanmasına kaynaklık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, daha önce yapılmış olan uluslararası araştırma sonuçları ile bazı benzerlikler göstermektedir (Baily, 1983; Horwitz, Horwitz ve Cope, 1986; Young, 1991, Daly, 1991, Cheng, 2002; Tseng, 2012; Horwitz, 2016). Örneğin, Cheng (2002) öğretmen davranışlarının, Baily (1983) aşırı rekabetçiliğin, Horwitz, Horwitz ve Cope (1986) ise olumsuz değerlendirme korkusunun yabancı dil öğrenme korkusunu tetiklediğini bulgularla desteklemiştir. Objektif bir davranış standardının olmadığı ya da anlaşılır olmadığı durumlarda insanlar kendi beceri ve düşüncelerini başkalarıyla kendilerini kıyaslayarak değerlendirmektedir (Festinger, 1954). Model ile kıyas yapan kişinin ortak özelliklerinin olması bu kıyas yapma sürecini pozitif olarak etkilemekte o yapabiliyorsa ben de yaparım diyerek motive olmaktadır (Schunk, 2011).

Ülkemizde yabancı dil öğrenme korkusu önemli bir sorun olarak ele alınmalıdır ve bu konuda daha fazla sistemli araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada yabancı dil öğrenme korkusunu konu edinen doktora tezleri değerlendirilmiştir. Makalelerin, yüksek lisans tezlerinin de dâhil edildiği çalışmalar yapılabilir. Nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak desenlenen bu çalışmanın yanı sıra makale ve tezler üzerinde meta analiz çalışmaları alana katkı sağlayacaktır. Çalışma bulguları tezlerin çoğunlukla yüksek öğretim üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Diğer eğitim kademelerinde (okulöncesi, ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde) yapılacak çalışmalara öncelik verilebilir. Son olarak, yabancı dil öğrenme korkusunda öğretmenin rolü, öğrencilerin kişisel özellikleri, öğrenme ortamı ve öğretim uygulamalarının etkileri konularında detaylı, somut ve boyamsal araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

5. Kaynakça

Akmençe, A. E. (2022). *Yabancı Dil Öğrenme Bariyerlerinin Belirlenmesi ve Yabancı Dil Akademik Başarıları Açısından Durumlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi.

- Aksoy, M. (2012). *Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı, Utangaçlık, Strateji ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Alpert, R., & Haber, R. N. (1960). Anxiety in academic achievement situations. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 61(2), 207-215.
- Aydın, B. (1999). *Konuşma ve Yazma Derslerinde Yabancı Dil Öğrenimindeki Kaygı Nedenleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Bailey, K. M. (1983). Competitiveness and Anxiety in Adult Second Language Learning: Looking at and through the diary studies. In H.W. Seliger and M.H. Long (Eds.), *Classroom Oriented Research in Second Language Acquisition*. Rowley, MA: Newbury.
- Cheng, Y. S. (2002). Factors associated with foreign language writing anxiety. *Foreign Language Annals*, 35, (6) 647- 65.
- Daly, J. (1991) 'Understanding Communication Apprehension: An Introduction for Language Educators', in Horwitz, E. K., & Young, D.J. (eds.) *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, pp. 3-14.
- Doğan, Y. (2016). *Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Bilişüstü Farkındalıkları, Öz-Yeterlik Algıları, Yabancı Dile Yönelik Kaygıları, Tutumları ve Akademik Başarılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi.
- EF EPI (2022). EF EPI English Proficiency Index a Ranking of 112 Countries and Regions by English Skills. <https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMD/cefcom-epi-site/reports/2022/ef-epi-2022-english.pdf>
- Er, S. S. (2011). *Anadolu Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Yabancı Dil Başarılarında Yabancı Dile Yönelik Kaygı ve İnançlarının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117-140.
- Gardner, R. C., MacIntyre, P. D. (1993). On the measurement of affective variables in second language learning. *Language Learning*, 43(2), 157-194. doi: 10.1111/j.1467-1770.1992.tb00714.x
- Gardner, R.C., Moorcroft, R. and MacIntyre, P.D. (1987). *The Role of Anxiety in Second Language Performance of Language Dropouts* (Research Bulletin No. 657) London: University of Western Ontario.
- Gregersen, T., & Horwitz, E. (2002) Language learning and perfectionism: Anxious and non-anxious language learners' reactions to their own oral performance. *Modern Language Journal*, 86, 562-570.
- Horwitz, E. K. (2016). Factor structure of the foreign language classroom anxiety scale: Comment on Park. *Psychological Reports*, 119(1), 71-76.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., ve Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1986.tb05256.x>
- Hosseini, T. B. (2019). *Sociocultural Factors Affecting EFL Learners' Anxiety in a Turkish Setting*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Köknel, Ö. (1989). Genel ve Klinik Psikiyatri. Nobel.
- Önem, E. (2011). *İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğreniminde Sınav Kaygısıyla Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki ve Bir Öğretim Yaklaşımı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Öner, G. (2008). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Yabancı Dil Öğrenimlerini Etkileyen Etmenler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Oruç, E. (2020). *İngilizce Hazırlık Programında Yabancı Dil Kaygısının İngilizce Başarısına Etkisinde Öğrenci Katılımının Rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Özer, Z. (2020). *Exploring the Link Between Anxiety, Enjoyment, and Achievement in Foreign Language Classes*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Özkuzu Gülcü, E. (2022). *ARCS-V Motivasyon Stratejilerinin Öğrencilerin İngilizce Dersi Akademik Başarı, Kaygı ve Motivasyon Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Paker, T. (2012). Türkiye'de neden yabancı dil (İngilizce) öğretemiyoruz ve neden öğrencilerimiz iletişim kurabilecek düzeyde İngilizce öğrenemiyor? [Why can't we master English in Turkey and why can't our students become fluent in English]. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(32), 89-94.
- Şad, S. N. (2011). *İlköğretim Birinci Kademe İngilizce Öğretim Programının Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminin Duyuşsal Hedeflerini Gerçekleştirme Düzeyi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi.
- Schunk, D. (2011). *Learning Theories An Educational Perspective* (Çev. Ed. Muzaffer Şahin) *Öğrenme teorileri-Eğitimsel bir bakışla 2*. Basım, Nobel.
- Scovel, T. (1991) 'The Effect of Affect on Foreign Language Learning: A Review of the Anxiety Research', in Horwitz, E.K., & Young, D. J. (eds.) *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, pp. 15-24.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Pegem Akademi.
- Tanrıöver, A. S. (2012). *Turkish EFL University Students' Self-Perceptions of and Attitudes toward Foreign Language Speaking Anxiety*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Tseng, S.F. (2012). The Factors Cause Language Anxiety for ESL/EFL Learners in Learning Speaking, *WHAMPOA - An Interdisciplinary Journal* 63, 75-90.
- TTKB (2021). İlköğretim Kurumları (İlkokul Ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/19093950_ilkogretim-hdc-karar-ve-eki-2022-2023.pdf

- Yıldıran, Ç. (2020). *İngilizce Öğretmenlerinin Pozitif Sermayeleri ile Öğrencilerin İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ve Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Arastırma Yöntemleri*. Seckin Yayınları. Yin, R. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.
- Young, D.J. (1991). Creating a Low-Anxiety Classroom Environment: What does Language Anxiety Research Suggest? *The Modern Language Journal*, 75 (4): 426-439.
- Yüreğilli Göksu, D. (2018). *Ters Yüz Sınıf (Flipped Classroom) Modelinin 5. Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Akademik Başarıları, Öğrenme Kaygıları ve Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi